

značilnost Zadravčeve imanentne metode je, da v interpretacijah postavlja vse med seboj skladne sestavine dela tudi v zgodovinski kontekst nastanka. Poleg *Slovenskega romana 20. stoletja* je na podlagi takšne metodološke usmeritve napisal tudi sintetični pregled novejših dob v *Slovenski besedni umetnosti v drugi polovici dvajsetega stoletja* (1974), pred tem je sodeloval v kolektivnem delu *Slovenska književnost 1945–1956* (1967), skupaj s Pogačnikom je oblikoval *Zgodovino slovenskega slovstva I–VIII* (1968–1972) itd.

Monografiji bi lahko očitali le to, da avtor preveč pozornosti namenja samemu poteku romanesknega dogajanja in duševnemu profilu književnih oseb, medtem ko

jezikovno-slogovna analiza in aktualizacija romana z literarno-estetskimi in idejnimi tokovi modernizma ter postmodernizma zavzema bistveno manjši obseg, kot bi si to želeli.

Zaključim lahko z mnenjem, da je monografija Franca Zadravca zelo pomemben prispevek k raziskovanju slovenskega romana dvajsetega stoletja, nepogrešljivi pripomoček študentom slovenske književnosti, zaradi Zadravčevega poljudnega razpravljalnega sloga pa prijetno branje tudi neslovenistom.

Špela Ašenberger
Žalec
spela.asenberger@email.si

Zofka Kveder: *Zbrano delo. 1. knjiga. Uredila in opombe napisala Katja Mihurko Poniž. Maribor: Študentska založba Litera, 2005 (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev). 560 str.*

Pa smo jo le dočakali, prvo uvrstitev pisateljice v Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev! V 213. knjigi zbirke slovenskih klasikov je častno mesto med 31 Slovenci, mojstri peresa, od najstarejšega Linharta do najmlajšega Primoža Kozaka, leta 2006 (z letnico 2005) končno pripadlo tudi eni izmed Slovenk. Tisti, katere življenje se je v Zagrebu izteklo pred osemdesetimi leti in ki je v širši slovenski zavesti trdno zasidrana kot ena prvih slovenskih literarnih ustvarjalk, manj trdno kot borka za pravice žensk, skorajda neznana pa je kot prevajalka, publicistka in pisateljica, ki je objavljala tudi v nemščini in hrvaščini. Tisti ženski torej, v zvezi s katero govorcem slovenščine pri rabi njenega priimka tako v pogovornem jeziku kot v pisanju o njej skorajda po pravilu še zmeraj ne umanjka obrazilo -ova, čeprav z imenom in priimkom že več desetletij služi tudi ponazoritvi rabe nestičnega vezaja »med prvotnim in privzetim priimkom« v Slovenskem pravopisu. *Zbrano delo* Zofke

Kveder torej, *Kvedrove* za nekatere in v nekaterih (jezikovnih) situacijah, Zofke Kveder - Jelovšek po pravopisu (in v času njenega prvega zakona s hrvaškim pesnikom moderne, Vladimirjem Jelovškom).

Več oblik rabe pisateljčinega imena (kritiki so jo pokroviteljsko imenovali le Zofka, »naša Zofka« so jo klicali tisti, ki jim je bila blagohotna urednica), kombinacije njenega imena in priimkov (npr. Zofka Kveder Demetrovič v drugem zakonu s hrvaškim politikom Jurajem Demetrovičem) ter le imena in priimka (Zofka Demetrovič) je za izhodišče razmišljanja o življenju Zofke Kveder (1878–1926) v drugem delu svoje monografije o pisateljici: *Držno drugačna: Zofka Kveder in podobe ženskosti* (Delta, 2003) vzela tudi urednica ZD Zofke Kveder, Katja Mihurko Poniž – profesorica nemščine, literarna komparativistka, dramaturginja in »ena izmed prvih doktoric ženskih študij in feministične teorije na Univerzi

v Ljubljani«, kot je zapisano v spremni besedi njene knjige. Prav v sklepu obsežne in izčrpne ocene ob izidu tega knjižnega dela se je Silvija Borovnik (*JiS* 49/2) pred dvema letoma vprašala: »Kdaj se bo tudi Zofka Kveder, prva pomembnejša slovenska literarna ustvarjalka, smela umestiti v paradno serijo Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev? Ena in edina?« (Zaenkrat) res edina slovenska pisateljica je 1. knjigo svojega ZD dobila v sklopu z 2. knjigo Ivana Preglja (1883–1960), 4. knjigo Jožeta Udoviča (1912–1986) in 1. knjigo Primoža Kozaka (1929–1981). Ob dejstvu, da je že leta 1989 bilo dokončano ZD njenega (po letnici rojstva) sodobnika Lojza Kraigherja (1877–1959), da mlajših: Stanka Majcna (1888–1970), Antona Leskovca (1891–1939) ali celo Antona Vodnika (1901–1963) in seveda Primoža Kozaka (1929–1981) niti ne omenjamo. Že ob površnem pregledu zgornjih podatkov, ki so bralcu dostopni na zavihkih najnovejših izdaj ZD, se postavlja logično vprašanje, kaj neki je botrovalo tako poznemu sprejemu Zofke Kveder v elitno (moško) pisateljsko družbo. Pisateljčina nekanoniziranost? Manko dovolj zainteresiranega urednika, ki bi se lotil obsežnega dela? Nasprotovanje ustanovitelja in prvega glavnega urednika zbirke, Antona Ocvirka? Da je v zapuščinah, ki jih hrani Rokopisni oddelek NUK v Ljubljani, o tem najti marsikakšen podatek, je v intervjuju ob izidu 1. knjige ZD Zofke Kveder povedala njena urednica in dodala, da sta sedanji glavni urednik zbirke, akademik dr. France Bernik, in urednik pri založbi Litera, Andrej Brvar, brez zadržkov sprejela njen predlog, da se Zofko Kveder uvrsti v ZD. Iz Bernikove spremne besede je razvidno, da se je to zgodilo »zaradi nesporne estetske kvalitete«, ki jo je prepoznal že njen sodobnik in prijatelj Ivan Cankar, saj jo je imenoval »najboljša slovenska pisateljica«, Bernik pa je njen spomin ob vključitvi med klasike počastil z do sedaj še ne uporabljen izpeljanko: »prva slovenska *klasikinja*«. Izdajanje ZD je leta 2002 od DZS sicer prevzela mariborska Litera, ki je s tem rešila čast slovenskih založb in ki ji gre zahvala

za to, da temeljna slovenska knjižna zbirka sploh še izhaja.

Kakšna je v njej zasnova ZD Zofke Kveder? V prvi knjigi je ponatisnjena pisateljčina zbrana, knjižno objavljena kratka proza: *Misterij žene* (Praga, 1900), *Odsevi* (Gorica, 1902), *Iz naših krajev* (Ljubljana, 1903), *Iskre* (Praga, 1905), v Opombah pa je predstavljen načrt celotnega ZD. V drugi knjigi bodo sledile nezbrane črtice, v tretji nezbrane novele in povesti, kar vse je pisateljica revialno objavljala med leti 1898 in 1914 v *Ljubljanskem zvonu*, *Slovenki*, *Edinosti*, *Slovanu*, *Domačem prijatelju*, ki ga je sama urejala (1904–1914), in drugih slovenskih revijah. V četrti knjigi bosta objavljena romana *Njeno življenje* (1914) in *Nada* (1902–1904), peta knjiga bo obsegala dramatiko: *Ljubezem* (Praga, 1901), *Amerikance* (Ljubljana, 1908) in nezbrana dramska besedila, šesta knjiga pa bo prinesla njeno publicistiko in del korespondence, ki ji bo sicer posvečena sedma knjiga. Osmo knjiga »naj bo monografija o Zofki Kveder«. Zasnova ZD predvideva samo besedila v slovenskem jeziku, iz česar sledi, da v ZD Zofke Kveder ne bo objavljeno njeno najobsežnejše in najkompleksnejše literarno besedilo sploh, roman *Hanka*, ki ga je v hrvaščini napisala leta 1916, njena hrvaška izdana in nezbrana kratka proza, npr. *Po putevima života* (1926), in dramatika, *Unuk kraljevića Marka* (1922), *Arditi na otoku Krku* (1922), ter njena nemška nezbrana kratka proza. Do sedaj najcelovitejšo komentirano izdajo opusa Zofke Kveder predstavlja *Izbrano delo Zofke Kveder*, ki je med letoma 1938 in 1940 v uredništvu Marje Boršnik in Eleonore Kernc izhajalo pri ženski založbi Belo-modra knjižnica v Ljubljani in je glede popolnosti in večjezičnosti ustvarjalkinih del sklenilo kompromis. Med slovenskimi knjižnimi in revialno objavljenimi deli sta urednici naredili izbor ter prevedli *Hanko* in nekatera nemška besedila. Načrtovani izid monografije je preprečila vojna.

V čem se pričujoče ZD Zofke Kveder razlikuje od prejšnjih izdaj, v čem je njegova

prednost in vrednost? Popolni komentirani ponatis (ne le izbor) predstavlja ponovno in lažjo dostopnost starih, le v redkih in specialnih knjižnicah dostopnih prvih izdaj, in na enem mestu zbrana, revialno objavljena dela. Znameniti pisateljčin prvenec, *Misterij žene*, ki je zaradi radikalnosti tematike (izkoriščanje in zapostavljanje žensk, vprašanje ženske svobode in ljubezenske želje), pisateljčinega spola in mladosti (22 let) leta 1900 dodobra razburkal cerkveno in siceršnje slovensko in hrvaško javnost, je vse do pričujoče izdaje bil dostopen le v izborih oz. od leta 2004 tudi v popolnem hrvaškem prevodu Anamarije Paljetak v zbirki Ljepša polovica književnosti (Nakladni zavod Matice hrvatske, spremna beseda: Helena Sablić Tomić). ZD tako v delni jezikovni redakciji ponuja opus Zofke Kveder sodobni bralski publiki, še bolj pa olajšuje delo prihodnjim literarnovednim raziskovalcem, ki bodo koristne preverjene podatke našli v Opombah. Vsak razdelek prvega dela knjige vsebuje v drugem delu namreč rubrike: Nastanek in izid, Kritični odmevi in Opombe (k posameznim besedilom). Predvsem informacije v prvih dveh rubrikah so izredno dragocene, saj so koristna nadgradnja opomb v (skoraj sedemdeset let starem) *Izbranim delu Zofke Kveder*, kažejo pa tudi na to, kako dosledno in natančno delo predstavlja urejanje in pisanje opomb ZD. Urednica je namreč v zvezi z ocenami na novo pregledala takratno časopisje in dopolnila recenzijsko podobo (nov je npr. podatek o čeških kritičnih odmevih v zvezi z *Iskrami*), neprecenljivega pomena pa je tudi dostop do Zapuščine Zofke Kveder, hranjene v Rokopisnem oddelku NUK v Ljubljani (npr. odkritje pisma Zofke Kveder, v katerem se Finžgarju zahvaljuje za »lepo in simpatično kritiko« zbirke *Iz naših krajev*). Informacije v pisateljčini korespondenci, ki je sicer neizčrpen vir, pa so urednico v želji po čim popolnejših podatkih o poprejšnjih ponovnih izdajah in prevodih zavedle tudi v slepo ulico. Npr. trditev Zofke Kveder v pismu Ivanki Anžič, da naj bi prevod izbora črtic iz *Misterija žene* objavila nek švicarski in bavarski časopis, kar je Katja Mihurko Poniž zaradi

otežene dostopnosti vira lahko preverila le v Bernu in Münchnu, se je na koncu delno izkazala za neresnično, saj v *Basler Nachrichten* in v *Nürnberger Volkszeitung* ni izšlo nobeno pisateljčino besedilo, zato pa so v *Schweizerisches Familien-Wochenblatt* leta 1901 izšle tri črtice. Uredničina pot v münchensko Staatsbibliothek je bila torej zaman, zato pa je obisk švicarske knjižnice potrdil domnevo. Navedki iz hrvaških in čeških ocen so dragocen prispevek k oblikovanju natančnejše predstave o resnični vpetosti Zofke Kveder v slovensko in hkrati hrvaško ter češko kulturno življenje oz. njen medkulturni položaj.

Kljub natančnim in podatkovno zelo bogatim uredničnim spremnim besedilom (O Zbranem delu Zofke Kveder, Jezikovna redakcija, Literarne objave Zofke Kveder pred *Misterijem žene*), ki so pregledna in berljiva, kar je pri hitrem iskanju podatkov zelo uporabno, se v knjigi, ki je bralcu po obsegu sicer zelo prikladna, pogreša nekaj, kar se do sedaj praviloma ni uvrščalo v ZD, namreč osnovne biografske podatke. Gre navsezadnje za znanstveno izdajo, ki v prvi vrsti res pričakuje strokovnega, pripravljenega bralca, ki se je o vsem ostalem poučil že v drugih virih. Pa vendar: če pozdravljamo odločitev, da se med prvimi stranmi ZD objavi avtorjevo fotografijo, predlagamo, da se v nekaj potezah očrta tudi njegovo življenje. Prav tako zelo dobrodošla novost je seznam že objavljenih ZD posameznih avtorjev na zavihkih knjige in uvrstitev v knjigo tudi kakšnih drugačnih spremnih besedil, kot smo jih v ZD sicer javani in jih pričakujemo (npr. esej Tarasa Kermaunerja v ZD Primoža Kozaka ali že omenjeno Bernikovo besedilo v ZD Zofke Kveder), kar ZD poživi in širi njihov bralski krog.

Kot je v Opombah uvodoma zapisala urednica, prva knjiga ZD Zofke Kveder ne pomeni le »prelomnice v odnosu do njene ustvarjalnosti, ampak tudi do literature, ki so jo na Slovenskem pisale ženske«. Pomeni po več kot »sedmih laških letih«, kar je

prvi dve knjigi ZD Antona Aškercia in vseh osem knjig ZD Ivana Tavčarja uredila Marja Boršnik, urednikovanje Katje Mihurko Poniž kot druge urednice ZD prelomnico tudi v tej smeri? Urednici, pred katero je še ogromno mukotrpnega sedenja in iskanja podatkov, želimo čim uspešnejše delo, založbi in ostalemu uredništvu pa poguma in moči za vztrajanje pri izdajanju Zbranih

del slovenskih pesnikov in pisateljev, med katere bo, menda v kratkem, uvrščena še tudi kakšna slovenska pesnica.

Vladka Tucovič
Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper
vladka.tucovic@guest.arnes.si

Tomaz Sajovic: *Jezik med umetnostjo in znanostjo: slogovne razprave*. Ljubljana: Založba ZRC (Lingua Slovenica 2), 2005. 328 str.

V monografiji *Jezik med umetnostjo in znanostjo* so zbrani avtorjevi jezikovnostilistični članki o umetnostnem in znanstvenem jeziku, ki so bili od leta 1981 do 2003 že objavljeni v strokovni in znanstveni periodiki, in dodana dva še neobjavljena članka. Avtor v razpravah odkriva značilnosti znanstvenega in umetnostnega jezika ter se giblje v sferah znanstvenega obravnavanja umetnosti in umetnostnega obravnavanja znanosti in se pri tem sprašuje o možnih povezavah med znanostjo in umetnostjo ter o mejah znanstvenega preučevanja umetnosti.

Vsebinsko je monografija razdeljena na dva dela. Prvi zajema predvsem primerjalne stilistične raziskave jezika slovenskih umetnostnih besedil. Avtor v člankih v duhu historizma obravnava tako pridižna besedila 16. in 17. stoletja (Trubar, Rogerij, Svetokriški) kot tudi različna prozna besedila 19. in 20. stoletja (I. Cankar, J. Jurčič, J. Kersnik, I. Tavčar, C. Kosmač) in poezijo 19. in 20. stoletja (F. Prešeren, J. Murn, E. Kocbek, K. Kovič, U. Zupan). Primerjalno pa nekaj pozornosti nameni tudi neumetnostnim besedilom 19. stoletja, pri čemer se osredotoči zlasti na ljubljanske *Novice* (1868) in celovški *Mir* (1882). Časovni razpon, v katerega so zajete raziskave jezika, je torej precej širok.

Avtorjevo spremljanje sodobnih razvojnih tokov v jezikoslovju se med drugim kaže

tudi v tem, da je že svoj prvi v 80. letih 20. stoletja objavljeni članek obogatil z besediloslovnimi spoznanji, ki pa jih je v svojih jezikovnostilističnih analizah tako pridižnih in proznih besedil kot tudi poezije upošteval le delno. Zaradi tega same stilistične analize delujejo nekoliko nehomogeno. Dejstvo, da so gradivo za analize besedil uvodi ali izbrani deli besedil, rezultati analiz pa večinoma utemeljeni z zgodovinsko-filozofskimi ali arhitekturnimi oz. splošnimi umetnostnimi značilnostmi določenega literarnozgodovinskega obdobja, iz katerega izhaja obravnavano besedilo, z besediloslovnega vidika pomeni, da je »kontekst« upoštevan zelo poglobljeno, »celota« besedila pa je nekoliko zapostavljena. Avtor namreč iz analize dobljenih spoznanj o jeziku največkrat ne poveže s celotnim besedilom, ki ga analizira, ampak z že omenjenimi širšimi okoliščinami nastanka besedila, o jezikovni podobi besedil pa sklepa samo na podlagi uvodov oz. izbranih odlomkov besedil. Jezikovne analize se tudi večkrat prepletajo z razlagami vsebine izbranih odlomkov, kar je običajno del literarne interpretacije besedil. Takšno nihanje med jezikovnostilističnimi analizami in literarnoteoretičnimi interpretacijami ne prispeva k metodološki izdelanosti stilističnih analiz. Kot ilustrativni primer naj služi na sistemskem pojmovanju jezika temelječa jezikovnostilistična analiza, ujeta v literarnozgodovinski kontekst, iz članka